

Naantalin Maarianrinteen kylpylähankkeen luontoselvitys 2023

Ympäristökonsultointi Jynx Oy

Maarianrinteen kallioketo loppukesästä. Kuva: Hannu Klemola

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Menetelmät	3
3. Tulokset	4
3.1. Kohteen yleiskuvaus	4
3.2. Lakikohteet ja muut arvokkaat luontokohteet	5
3.2.1. Luonnonsuojelulain suojellut luontotyytit	5
3.2.2. Metsälain kohteet	5
3.2.3. Vesilain kohteet	5
3.2.4. Muut arvokkaat luontokohteet	5
3.3. Uhanalaiset ja erityisesti suojeltavat kasvilajit sekä huomiolajit	5
3.4. Uhanalaiset luontotyytit	5
3.5. METSO-kohteet	5
3.6. Pesimälinnusto	6
3.7. Lepakot	7
3.8. Havaintoja muista lajiryhmistä	8
3.9. Suositukset	8
4. Yhteenveto	8
 Lähteet	9
Liite 1: Selvitysalueen kasvilajeja	10

1. Johdanto

Tässä selvityksessä tarkastellaan Naantalin Maarianrinteen kylpylähankkeen kaavamuutosalueen luontoarvoja. Naantalin kaupunki tilasi selvityksen *Ympäristökonsultointi Jynx Oy*:ltä 14.6.2023. Lisäksi tarkasteltiin yleispiirteisemmin myös kaavamuutosalueen lähialueita. Selvityskohteen pinta-ala on yhteensä noin 18 ha. Selvityksen maastotyöt tehtiin kesä–elokuussa 2023.

2. Menetelmät

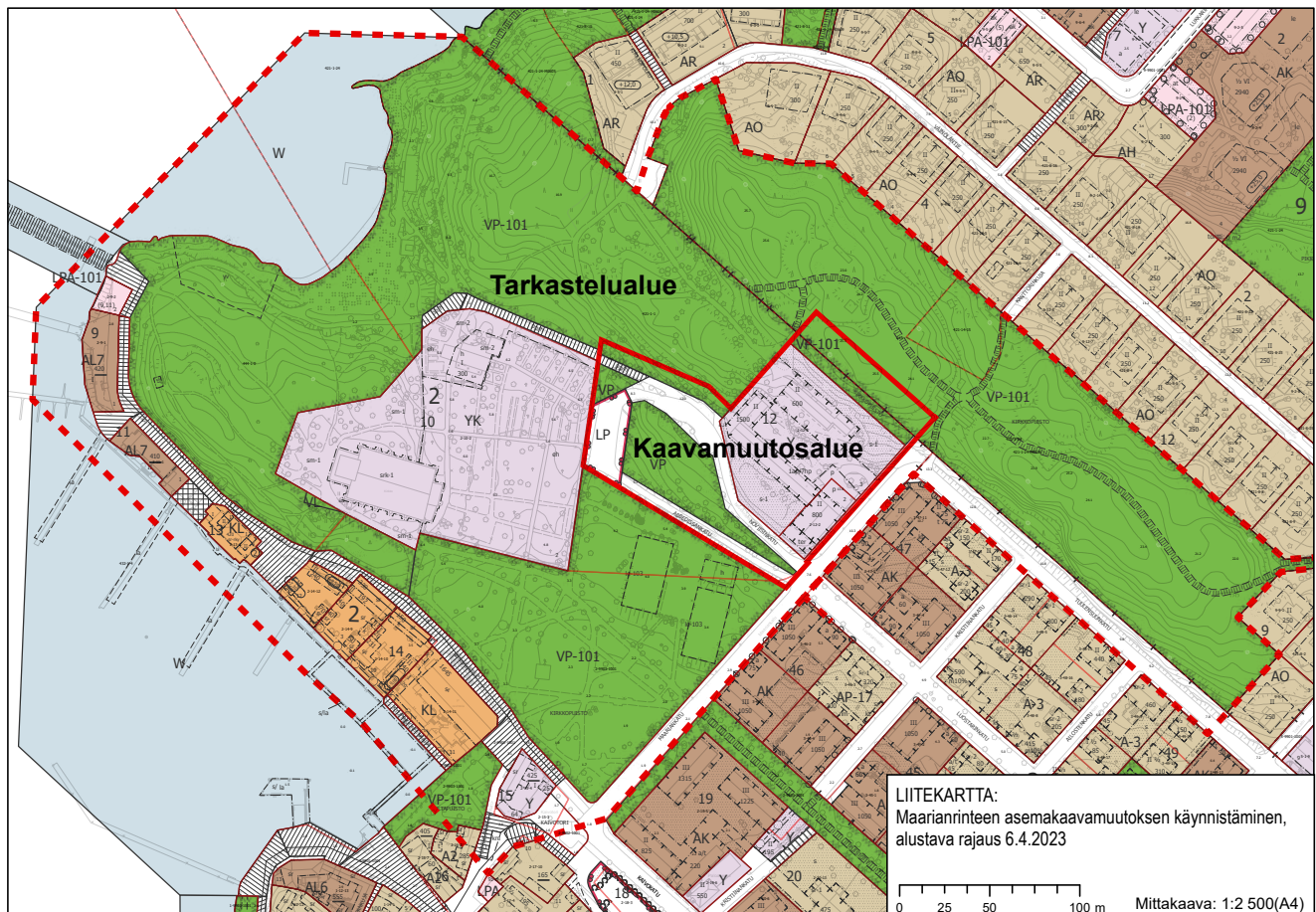
Kohdealueelta selvitettiin ensisijaisesti:

- Luonnonsuojelulain 29 §:n mukaiset suojellut luontotyytit
- Metsälain 10 §:n nimeämät erityisen tärkeät elinympäristöt
- Vesilain 2. luvun 11 §:n mukaiset luontotyytit ja 3. luvun 2 §:n luvanvaraiset purot

- Uhanalaisten ja erityisesti suojeltavien kasvilajien (LSL 46 § ja 47 §) esiintymät
- Myös huomionarvoiset kasvilajit
- Uhanalaiset luontotyytit (Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö 2018)
- Valtakunnalliset METSO-kriteerit täyttävät metsäkuviot (Syrjänen ym. 2016)
- Luonnon monimuotoisuuden tai maisemallisten arvojen säilymisen kannalta arvokkaat kohteet
- Erikoiset luonnonmuodostumat ja niiden yhdistelmät
- Pesimälinnusto
- Lepakkohavainnot käsidetektorilla kolmella käyntikerralla
- Havaintoja muista lajiryhmistä.

Selvityksen maastotyöt ja raportin tekivät VTM Hannu Klemola ja FK/FM Arto Kalpa. Kohteella käytiin 14.6., 18.6., 20.6., 26.6., 7.7., 16.7. ja 5.8.2023.

Kuva 1. Selvityskohteen rajaukset.

3. Tulokset

3.1. Kohteen yleiskuvauk

Kaavamuutosalueella on Maariankatu 2 ja 4 rakennusten lisäksi mm. ketorinnettä, joka sijaitsee näiden rakennusten länsi-lounaispuolella. Ketoalue on melko monilajinen ja edustava. Mainittavia lajeja ovat mm. keltamatar, ketoneilikka, sikoangervo, kissankello, mäkitervakko, ahdekaunokki, keltamaksaruoho, isomaksaruoho ja poimulehti (kuva 2).

Maariankatu 2 ja 4 rakennusten koillispuolella on melko avointa kallioista alaa, jossa kasvaa mäntyjä hyvin harvaan. Lisäksi on joitakin pihlajia, rauduskoi-vuja, katajia ja isotuomipihlajia. Avoimen kallion notkelmissa ja rakosissa kasvaa aluskasveista kalliokieloa, ahosuolaheinää, lampaannataa, mäkitervakkoa, isomaksaruohoa, ketohopeahanhikkia ja keltanoita. Ainakin kaavamuutosalueella tämän kallioalueen puuston latvuspeittävyys on selvästi alle 30 %, joten luontotyyppinä kohde luetaan *kalliotyypppeihin* ja niistä *karuihin kalliotierasammalkallioihin*. Kauempana, tarkastelualueen puolella saattaa olla rajauksen mukaan myös *kalliometsiä*, jolloin puuston peittävyys on vähintään 30 %. Edellä mainitut luontotyypit eivät ole uhanalaisia.

Kallioisen alueen lisäksi tarkastelualueella on kirkon ympäristössä puistometsää. Nunnalahden uimarannan itäpuolella on pienenä laikkuna melkein luonnon-tilaisen kaltaista lehtoakin. Laikussa kasvaa puiden alla mm. lehtokuusamaa. Mitään selvää rajausta ei voi kuitenkaan tästä tehdä. Kirkon pohjoispuolella puiden alla on heinäinen ja ruohoinen aluskasvillisuus jätetty niittämättä, mikä tekee kohteesta hieman luonnonmukaisemman. Muualla tarkastelualueella vallitsevat useimmiten hoidetut nurmikot. Kirkkopuiston puula-jeja ovat mm. vuorijalava, saarni, poppelit ja serbian-kuusi. Mitään luontoarvokohdetta ei voi kuitenkaan puiston alueelta osoittaa, mutta se on maisemallisesti ja virkistyskäytön kannalta kaunista kulttuurimaisemaa.

Kuva 2. Maarianrinteen kallioketoa. 5.8.2023.

3.2. Lakikohteet ja muut arvokkaat luontokohteet

3.2.1. Luonnonsuojelulain suojellut luontotyytit

Selvitysalueella ei ole luonnonsuojelulain 29 §:n mukaisia suojeltuja luontotyytejä.

3.2.2. Metsälain kohteet

Metsälain 2 §:n mukaan metsälakia ei sovelleta asema-kaava-alueilla lukuun ottamatta maa- ja metsätalou-teen osoitettuja alueita.

3.2.3. Vesilain kohteet

Selvitysalueella ei tavattu vesilain kohteita.

3.2.4. Muut arvokkaat luontokohteet

Muuna arvokkaana huomiokohteena alueella on pi-dettävä kahta vierekkäistä kallioketoaluetta (kuvat 2 ja 3).

Mäkelän ja Palon (2021) oppaan neliportaisen arvo-luokituksen mukaan tämän selvityksen huomiokohteita voi pitää luokkaan 3, monimuotoisuutta tur-vaaviin kohteisiin kuuluvina. Luokkaan 1 kuuluvat lainsäädännöllä turvatut kohteet, luokkaan 2 erityisen tärkeät kohteet ja luokkaan 4 monimuotoisuutta tuke-vat kohteet.

3.3. Uhanalaiset ja erityisesti suojeltavat kasvilajit sekä huomiolajit

Kohteella ei tavattu muita uhanalaisia kasvilajeja kuin keltamatar, joka on vaarantunut (VU). Ei uhanalai-nen, mutta silmälläpidettävä (NT) kasvilaji on keto-neilikka. Huomiolajina voi pitää ainakin sikoangervoa.

3.4. Uhanalaiset luontotyytit

Selvityskohteen uhanalaisia luontotyytejä ovat ka-rut kalliokedot ja karut pienruohokedot, jotka mo-lemmat ovat koko maassa äärimmäisen uhanalaisia (CR) tyytejä. Nämä luontotyytit esiintyvät kuvan 3 rajauksissa. Karun kalliokedon tyytilajeista kohteel-la esiintyvät mm. keltamaksaruoho, mäkitervakko, keltamatar ja ahdekaunokki. Karun pienruohokedon tyytilajeista kohteella tavataan mm. kissankelloa, si-koangervoa, ketoneilikkaa, keltamataraa, ahomansik-kaa ja ahdekaunokkia.

3.5. METSO-kohteet

METSO-ohjelma on yksityisille maanomistajille suun-nattu vapaaehtoinen metsien suojeluohjelma, jota ei voida soveltaa tällä kohteella.

Kuva 3. Maarianrinteen huomiokohteita ovat ketolaikut (keltainen raja).

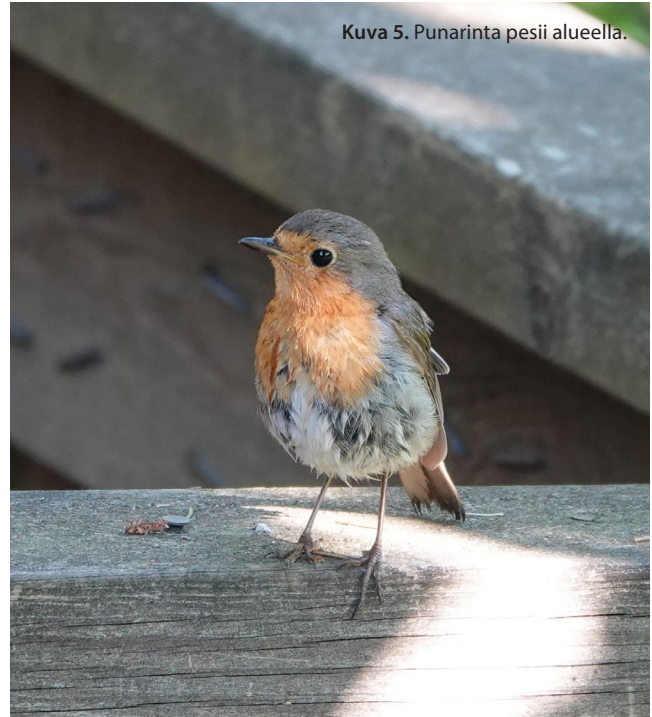

3.6. Pesimälinnusto

Selvityskohteen pesimälinnustoon kuuluvat sepelkyyhky (2 paria), joka on nykyään yleinen pesimälintu myös taajamissa. Kirkkorakennuksessa viihtyvät naakat ja pulut, joita molempia on alueella useita pareja. Naakat pesivät myös vanhojen puiden luonnonkoiloissa. Räkätti- ja mustarastaita pesii kohteella useita pareja. Yksi varispari voidaan laskea kuuluvan alueen pesimälinnustoon. Kottaraisia pesii puistossa ja ne ruokailevat myös nurmikoilla. Myös punarinta (1), peippo (5), pikkuvarpunen, tikli (1), pajulintu (2), talitiainen (2), sinitiainen (1), hernekerttu (1), lehtokerttu (1), mustapääkerttu (2), kirjosieppo (2), västäräkki (2), myös maastopoikueita, kuuluvat kohteen pesimälajistoon.

Kultarinnalla oli reviiri kirkkopuistossa.

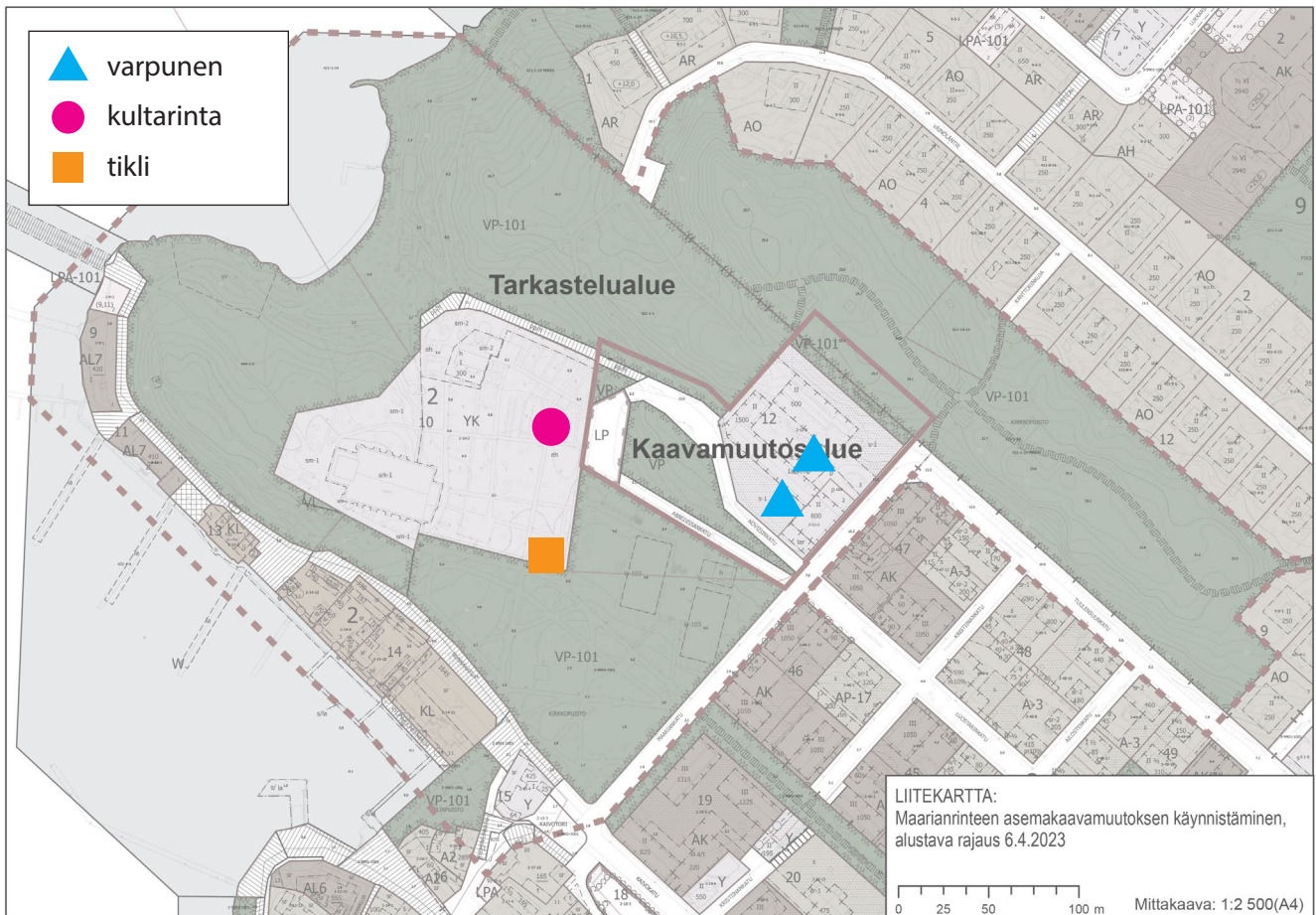
Maariankatu 2 ja 4 piha-alueella pesii muutama, ainakin kaksi paria varpusia. Piha-alueen reunalla pesi käpytikka. Piha-alueella nähtiin myös muutamia maassa ruokailevia harmaa- ja selkälokkeja. Edellä mainituista myös kirjosieppo ja talitiainen pesivät piha-alueella. Varpunen luetaan nykyisin erittäin uhanlaiseksi lajiksi (EN), sillä varpuskannat ovat taantuneet ja laji

Kuva 5. Punarinta pesii alueella.

on kadonnut monilta paikoilta kokonaan, mutta laji esiintyy edelleen ihmisen seuralaisena myös kaupunkiympäristöissä, joissa on sopivia rakennuksia sekä suoja- ja ruokailupaikkoja.

Kuva 4. Mainittavimmat pesimälintujen reviirit kohteella.

Rannan edustalla nähtiin valkoposkikihantia, kalatiiraja, meriharakoita, em. isoja lokkeja, kalalokkeja, haarpääskyjä (vaarantunut, VU) ja tervapääskyjä. Kaulushaikara kuultiin rannalle kaukaa pohjoisen suunnasta. Kailon saaresta lauloi myös ruokokerttunen ja rytikerttunen. Satakieliä kuultiin edustan saarilta kaksikin yksilöä.

Tietokannasta löytyy myös vanhoja havaintoja pikkutikasta, käenpiiasta ja harmaapäätikasta (osa ei-pesimäaikaisia havaintoja), mutta näitä lajeja ei havaittu pesivinä tässä selvityksessä.

Linnuista selkälokki, jota tavataan Naantalin meri-alueilla ja kaupungissa, on erittäin uhanlainen (EN) ja taantuva laji valtakunnallisesti, mutta kaavoitushanke ei vaikuta lajin esiintymiseen. Sama arviointi koskee vaarantunutta (VU) harmaalokkia. Samoin tervapääsky luetaan vuoden 2019 uhanalaisuusarviossa erittäin uhanalaiseksi, mutta laji on edelleen yleinen erityisesti kaupunkialueilla, joissa se pesii rakennuksissa. Kohteella tavattiin vain saalistavia tervapääskyjä. Silmälläpidettäviä (NT) eli uhanalaisuuden ”porstuassa” olevia lajeja ovat västäräkki ja ruokokerttunen, jotka silti ovat kannanlaskusta huolimatta yleisiä lintuja.

Lintudirektiivin liitteen I lajeja ovat harmaapäätikka (satunnainen kohteella, ei havaittu selvitystyön yhteydessä), kalatiira, kaulushaikara ja valkoposkikihantti, joiden esiintymiseen ja elinolosuhteisiin kaavahanke ei vaikuta millään lailla.

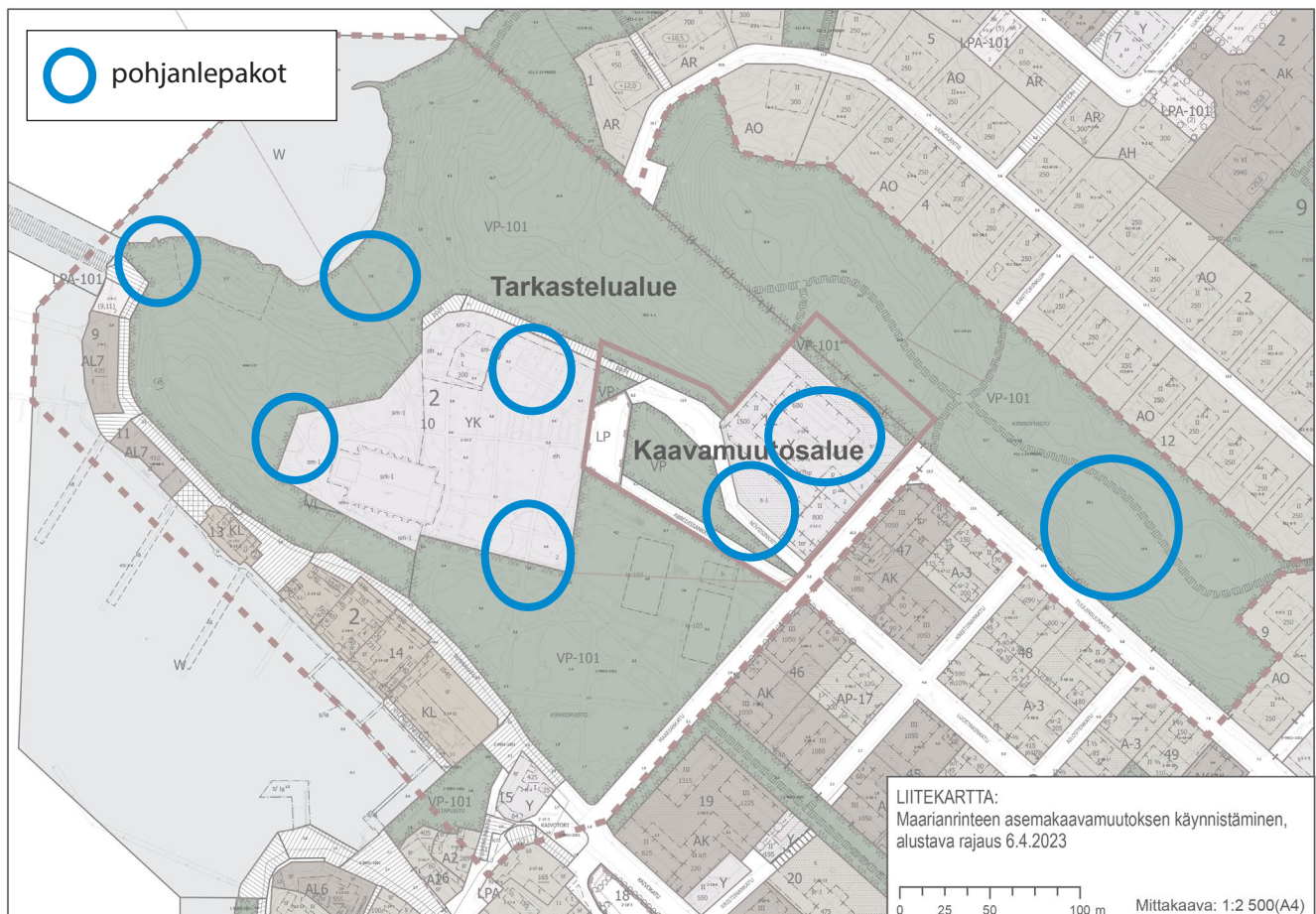
3.7. Lepakot

Lepakoita kartoitettiin kolmena yönä; 14.6. klo 00.35–01.35, tyyntä, +14 astetta, 0/8, 26.6. klo 01.00–02.00, N 2 m/s, +14 astetta, 2/8, sadekuuron jälkeen, sekä 16.7. klo 00.00–01.00, S 2 m/s, +18 astetta, 1/8. Detektorina käytettiin Pettersson Ultrasound Detector D 200.

Selvitysalueella tavattiin lepakoista vain pohjanlepakoita, mutta laji esiintyi varsin runsaana koko alueella. Yhteensä eri pohjanlepakoita havaittiin ainakin kahdeksan eri saalistavaa yksilöä, joilla oli selvärajaiset omat saalistusalueet ja -reitit. Useimmista em. pohjanlepakoista tehtiin havaintoja useampana yönä.

Maariankatu 2 ja 4 pihapiirissä tavattiin kaksi pohjanlepakkoa, heti reuna-alueilla muutama lisää. Lajin ei nähty tulevan auringonlaskun aikaan rakennuksista,

Kuva 6. Havaintokartta pohjanlepakoista.

Kuva 7. Pohjanlepakon saalistusalue sisäpihalla.

mutta varmuudella ei voida sanoa käyttävätkö pohjanlepakat mahdollisesti rakennuksia elinkierrossaan. Selvitysalueella on runsaasti lepakoille sopivia koloja mm. puissa ja kirkossa. Tarkempi selvitys vaatisi oman laajan selvityksen, jonka puitteissa olisi mahdollista päästä myös sisälle rakennuksiin, mukaan lukien vaikeasti saavutettavat kattotila- ja kellarirakenteet.

Rannalla ei myöskään havaittu vesisiippoja, joka on mahdollinen laji ranta-alueilla.

Kuva 8. Kettupoikue viihtyi alueella.

3.8. Havaintoja muista lajiryhmistä

Kohteella havaittiin lisäksi kettupoikue. Myös rupikonnaa tavattiin kaksi yksilöä. Kohteella tavattiin myös oravia.

3.9. Suositukset

Huomiokohteina esitetyt ketoalueet pyritään säilyttämään. Erityisesti pyritään säilyttämään Noviisinkadun ja Abbedissankadun väliin jäävä ketoalue. Oy Maarianrinteen rakennuksen ja Noviisinkadun kallioinen ketoalue ei yllä lajistoltaan ja arvoltaan aivan em. ketoalueen tasolle. Alueen arvoa lisäävät myös vanhat ja suuret puut: männyt ja suuret lehtipuut, joiden säilyttäminen on maisemallisesti suositeltavaa. Myös ympäröivät kallioalueet on maisemallisesti ja virkistyskäytön kannalta hyvä huomioida.

4. Yhteenveto

Selvitysalueelta ei löytynyt lainsäädännöllä turvattuja kohteita. Uhanalaisista kasvilajeista kohteella tavattiin keltamataraa (VU). Silmälläpidettävä (NT) kasvilaji alueella on ketoneilikka. Uhanalaisia luontotyyppejä kohteella ovat karut kalliokedot ja karut pienruohokedot, jotka molemmat ovat koko maassa äärimmäisen uhanalaisia (CR) tyyppejä. Nämä uhanalaiset luontotyypit ja uhanalainen kasvilaji esiintyvät ketolaikuilla, jotka esitetään selvitysalueen huomiokohteena ja suositellaan säilytettäväksi. Pesimälinnusto oli varsin tavanomaista ja seudulle tyypillistä kulttuurivaikutteista lajistoa ja joukossa oli myös uhanalaisia, mutta kuitenkin edelleen yleisiä lintulajeja. Pohjanlepakolle alueella on ainakin ruokailualueena merkitystä ja laji todennäköisesti myös lisääntyy jossakin alueella.

Lähteet

Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. ja Uotila, P. (toim.) 1998: Retkeilykasvio. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo. Helsinki.

Meriluoto, M. ja Soininen, T. 1998: Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Tapio.

Mäkelä, K. ja Palo, P. 2021: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 47/2021. Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö. Helsinki.

Pääkkönen, P. ja Alanen, A. 2000: Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Hyvärinen, Esko; Juslén, Aino; Kemppainen, Eija; Uddström, Annika; Liukko, Ulla-Maija (toim.) 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Kontula, T. ja Raunio, A. (toim.) 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja. Osa 1 - tulokset ja arvioinnin perusteet. Osa 2 - luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristö 5/2018. Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö, Helsinki.

Ryttäri, T., Kalliovirta, M. ja Lampinen, R. (toim.) 2012: Suomen uhanalaiset kasvit. 384 s. Helsinki, Tammi.

Syrjänen, K. ym. 2016: Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäympäristöjen tunnistaminen. METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016–2025. Ympäristöministeriön raportteja 17/2016.

Liite 1. Selvitysalueen kasvilajeja

Kedot

kivikkoalvejuuri	<i>Dryopteris filix-mas</i>
vuorijalava	<i>Ulmus glabra</i>
rauduskoivu	<i>Betula pendula</i>
hieskoivu	<i>Betula pubescens</i>
mäkitervakko	<i>Lychnis viscaria</i>
ketoneilikka	<i>Dianthus deltoides</i>
jauhosavikka	<i>Chenopodium album</i>
niittysuolaheinä	<i>Rumex acetosa</i>
ahosuolaheinä	<i>Rumex acetosella</i>
isomaksaruoho	<i>Hylotelephium telephium</i>
keltamaksaruoho	<i>Sedum acre</i>
maksaruohokasvit	<i>Crassulaceae</i>
sikoangervo	<i>Filipendula vulgaris</i>
ruusut	<i>Rosa</i>
kyläkellukka	<i>Geum urbanum</i>
ketohopeahanhikki	<i>Potentilla argentea var. argentea</i>
ahomansikka	<i>Fragaria vesca</i>
poimulehdet	<i>Alchemilla</i>
pihlaja	<i>Sorbus aucuparia</i>
hiirenvirna	<i>Vicia cracca</i>
metsäapila	<i>Trifolium medium</i>
metsävaahtera	<i>Acer platanoides</i>
koiranputki	<i>Anthriscus sylvestris</i>
pukinjuuri	<i>Pimpinella saxifraga</i>
ahomatara	<i>Galium boreale</i>
keltamatara	<i>Galium verum</i>
saarni	<i>Fraxinus excelsior</i>
pihasyreeni	<i>Syringa vulgaris</i>
kissankello	<i>Campanula rotundifolia</i>
vuohenkello	<i>Campanula rapunculoides</i>
siankärsämö	<i>Achillea millefolium</i>
ahdekaunokki	<i>Centaurea jacea</i>
voikukat	<i>Taraxacum</i>
niittynurmikka	<i>Poa pratensis</i>
koiranheinä	<i>Dactylis glomerata</i>
nurmirölli	<i>Agrostis canina</i>
nurmipuntarpää	<i>Alopecurus pratensis</i>

Kallioalue kaavamuutosalueen koillisreunassa

metsämänty	<i>Pinus sylvestris</i>
rauduskoivu	<i>Betula pendula</i>
kataja	<i>Juniperus communis</i>
pihlaja	<i>Sorbus aucuparia</i>
isotuomipihlaja	<i>Amelanchier spicata</i>
mäkitervakko	<i>Lychnis viscaria</i>
ahosuolaheinä	<i>Rumex acetosella</i>
isomaksaruoho	<i>Hylotelephium telephium</i>
ketohopeahanhikki	<i>Potentilla argentea var. argentea</i>
kalliokieli	<i>Polygonatum odoratum</i>
ukonkeltanot	<i>Hieracium</i>
lampaannata	<i>Festuca ovina</i>